

K 3055
1a

მ მ ს ხ უ რ ი

ანდაზები და გამოცანები

მესხური ანდაზები და გამოცანები ერთად უნდა დაბეჭდილიყო, როგორც წინასიტყვაობაშია მოხსენებული, მარა ჩემდა დამოუკიდებელის მიზეზის გამო დააკარგა უკანასკნელი რეუელი „სიტყვის მასალები და გამოცანების“ რომელსაც კეცდები შექმნეში ისიც ჩქარა დაბეჭდო.

ახალ-სენაკი
კ. თავართქილასძის სტამბა
1895

Дозволено цензурою Тифл. 29 Іюня 1895 г.

წინა სიტყვა.

ამ რვეულში მოთავსებული მაქვს 600-ზე მეტი ქართული ანდაზა და 50-დე გამოცანა, რომელნიც ჯერ კიდევ არსად ყოფილა დაბეჭდილი; პირველად მხოლოდ ახლა იბეჭდება.

ყველა ეს ანდაზები სიტყვის მასალებითურთ შეკრებილი და გაგონილი მაქვს სამესხეთოში ახალციხეში და ს. ხიზაბაგრაში (ჯავახეთში) ცოტაოდენი გურიაში გაგონილი მაქვს ე. ი. ის ანდაზები, რომელთაც ციფრები უზის. და რომელთაც ასოები უზის ის ანდაზები ეკუთვნის ბ. „ვინმე მესხს“.

მომავალთა (ანდაზების) შემკრებელთა საადვილოთ ანბანზედ გავაწყევით, რომლის ხელ-მძღვანელობით იმედია, სხვანიც მიიღებენ მონიჭილეობას და „შეჭკ“ რებენ ხალხში ანდაზებსა და სხვა ამ გვართა ზეპირ-თქმულებასა.

მესხი კ. გვარამაძე
1895 წ. მაისი 10
ქ. ბათომი

პვი პაპა იყავიო, ავი ჭამაც გიყავიო.

პვი შვილი დედ-მამას ნუ გაზრდიო.

პვიფურთხამ ულვაშს მეცემა, დავიფურ-
თხამ წვერსაო.

ათჯერ გაზმანე და ერთხელ გახიეო.

1) ალაგო ვისი ხარ? და ვინც ზედ მა-
დგანაო.

ამყოლს აჰყევ, დამყოლს დაჰყევ.

არა-მარა დარდუბალა.

არა მკითხე მიამბეო, მიტყეპე და მიაგ-
დეო.

2) არა მკითხე მიამბესო, არტყეს პან-
ღურ მიაგდესო.

არა მშურს ჭირი ჭიმბურისათვის.

არაფერი ბედაური შვილიაო (დაწუნე-
ბულზე).

არა შეჯდა მწყერი ხესა, არ ჩვეულა
გვარი მისი.

არ გაიხარა განუხარელმანაო.

არ გინდა ბერო, ცხოვნება? და ღმერთ-
მანც ნუ მოგცესო!

არ გინდოდეს ჭირიო, შეიჯგვირევი

ჩხირიო.

არსიანის მთასაზედა, პატარძალი თამა
შობდა.

არც ცა იყო მადლიერი, და არც არა
ქვეყანაო.

არც შენი შარი მინდა ჭ არც ხეირიო.

ასეთმა ფურმა დამწიხლოს, რომ ჩემ-
ზედ ჩათფათით იწველიდესო.

არცა ვიყავ ქალი ვარგი, არცა შემ-
ხვდა ქმარი კარგი.

არც ვჭამ რძესა ჭ არც გამოუწვეები მზესა.

*) ასს კაცს ერთი ცხვარი უხაროდაო.

აქეთ მოვწყდი ყოფასაო, იქით ქორწი-
ნებასაო.

აქლემის კუნტრუში აღმართში გამოჩნ-
დებაო.

აქ მე ვარ და გორს ამირანიო.

აჩქარებითა სოფელი არავის მოუჭამია.

აწყინოს ქერმა ლურჯასა.

ახლანდელი პატარძლები რწყილს დაა-
წვენენ და აქლემს აშობინებენ.

ახუხულა ცაშიაო, ქარი უქრის თავშიაო.

აჰყვა ფეხის ხმასაო.

ა. ბატონს ბატონურად მოეპყარ ჭ ყმას
ყმურადაო.

ბებერი ბებლი* კი არაა და მონახულიაო.
ბედი ხნამს, ბედი სთესს, ბედი მოიყ
ვანს ყანასა.

ბევრი მგლის ხრო ნავნებს ვერ იქს.

ბ. ბევრი ყოყმანი (ეჭვნეულობა) კაცს
წახდენს.

ბევრს ნუ იჯავრებ, მალე დაბერდებიო

გ. ბელოტს სცივა და ხახამს წვერი
სცივაო.

ბერო, წესული გირჩევნია თუ ლამაზი ქალი?
—სააქაოს ქალი მიყვარს ჭ საიქიოს სულიო*

ბერიკაცი ბერდებოდა, ცხენს უკულმა
შეჯდებოდა.

ბზე თუ სხვისაა, საბზელი ხომ შენიაო
(ნაყროვანს).

ბოლოკის ძირი თხელი სჯობია.

ბრმა რას სტირის? და თავის უსინათ-
ლობასაო.

ბუზი მყრალი კი არაა და გულის ამრე-
ვიაო.

*ბებლი-გრძნეულია, გინა მისანი

ბრძანება ქონებაზედ ჰკიდია.

8

ზავიქვეც-ქაჯიანიაო; დავდეგ და-ლაჯი-
ანიაო.

ზაიქვე სადღა წახვიდე, გასავლელი
ხიდი გაქვსო.

ზანცხადების თვეში ბებერმა მარწყვა
მოინდომაო.

ა) ზაჟეჟილს გატეხილი სჯობიაო.

ზაწოდილო ქალო, მოთრეულო კუტალო;
არც გსვამ წყალო და არც შეგირთავ ქალო.

ბ) ზემი ისთეჟარ დაილუპება, რომ ერთი
ფელუკაც არ დარჩესო (მოიტოვოსო.)

ზექირებოდეს—გელირებოდეს.

დ. ზეჟარი რას არგია კაცს თუ თვითონ
არ არისო.

ზევარდანი ცხენი წკიპურტსაც არ მიირ-
ტყამსო.

ე. ზვარიშვილობა სახელით კი არა ჭ სა-
ქმით გამოჩნდებაო.

ზევლის კუდს რა გაასწორებს, ხვრელ-
შიაც კი კლაკვნით გაიცურვებსო.

ზზა შორს მოიარე და სახლში მშვი-
დობით მიდიო.

ბინდ ზღვას დაურჩევად გინდ ცვარსაო.
ბინება პატრონისააო.

ვ ბიჟი და ტრფიალი ორივე ერთიაო.

ზ. ზოგო ბიჭური მოყვრობაო არის დრო-
თა ოხრობაო.

ზ. ზონიერი კაცი ქვეყნის დამმშვენებია
და უგუნური კი დედა მიწასაც ემძიმებაო.

ზული გულობდეს, თორემ ქადა ორივე
ხელით იქმებაო.

თ. ზულმოსული კაცი და მთვრალი
ორივე ერთიაო.

ზულქვა ადამიანი ღმერთსაც სძულს და
კაცსაცაო.

ზული როსტომისა და ბარგილოკოკი-
ნისაო.

*) ზურიელის სული ნუ წაგიწყმდებაო
(სიმართლეზე*).

ზცემ და არ გატირებო.

ზცემ და არ გატირებ; არც გაქმევ და
ყბასაც მოგტეხო.

* გურიელები გურიის მთავრის შთამომავლები
არიან გურიაში და დიდი პატივისცემა აქვთ მათი;
ამისათვის ხალხი პატივით იხსენიებს და კიდევაც
ფიცავენ მათ სახელს თუ გვარს.

ღ

დაადგები სიმართლესა, გამოგიღევენ
სინათლესაო.

დაადგები სიმართლესა, თვალთ მოგაკვ-
ლენ სინათლესა.

დაადარე მსხალი პანტას ბროწეული
ბიასაო.

დაბადებით დაჰყოლია თამაზასა ტრე-
კორაო; სწორეთ მითხარ, გამაგონე, სხვა
ნურასა მიჰორამო.

დაბალს ტყავი რო მოეწონება ძირს
დაახეთქებს.

დავრდომილს წიხლი კი არა ზე შველაუნდაო.

დამღუბა სიმართლემაო.

დარნი მუშაობდნენ და მუშაკნი იკვე-
ხიდნენო.

დაჰკარ წაქცეულსაო.

ღელა მოკვდა შვილისთვინა, შვილი
თავის თავისთვინა.

ღელას და მამას პატივი ეცი, რომ დღე-
გრძელი იყოო.

1) ღელა შენი ქორს რო მიჰქონდეს,
შენ „პაიო-ს“ ნუ შეუძახებო.

ღელაც მიყვარს, მამაც მიყვარს, ძმანნი

ყველას მირჩევნია; მაგრამ ერთი უცხოელს
შვილი თემ-ქვეყანას მირჩევნია.

°) ღელაც მიყვარს, მამაც მიყვარს, თავი
ყველას უკეთესად.

ღიაკვანს ღვინო რომ მოსწყურდება
მღვდელს ანიშნებს, რომ მერმე რიგი იმა-
ზედ მოვიდესო.

ღიდ-კაცთან შესვლა შენგნით არის და
გამოსვლა იმისგანაო.

ღიდს სიყვარულს დიდი სიმძულვარე
მოსდევს (მოაქვსო).

მ

მნად მრავალმან მუხლად მრავალს აჯობაო.

მნას ძვალი არ აქვს (ბევრს რასმეს იტყუ-
ვის).

მნაც რომ არა გქონდეს, ყვავებიც თვა-
ლებს ამოგჭამენო.

მრთი აკლდა რვასაო, მიემატა ცხრასაო.

მრთი არაობა ათას გამარჯვებას სჯობიაო.

მრთი ფული გაცემული აქ, საიქიოს
დაგხვდება.

მრთი ფული კაცს არც ააშენებს და
არც დააქცევსო.

მრთის პირიდგან თბილიც ამოვა და
ცივიცაო.

მრთის ყვაფილით გაზაფხული არ მოვა.

მრთის შემხედავი წყალში ჩამხედავიო.

მრთი ხიდგან ბარიც გამოვა და ნიჩაბიცაო.

მრთი ხელი ხმას არ გაიღებს, ორი-კი
ტკაცანს გაადენსო.

მრთმა ჭიქა ღვინომ ამოდებულთ ხმალი
ჩააგოვო.

მს ფონი კარგია, მაგრამ ერთს ადგილას
კაცს ახიობსო.

მშმაკები ერთ-მანერთის შტერნი არიან,
კაცის წახდენაზედ კი დამოყვრდებიანო.

მძებდი და კიდევ ჰპოვეო.

მძიეთ და ჰპოებთო.

3

ვაიმე დედავ, დავიბადე დავიწვი და და-
ვიდაგე.

ვაი ცოცხლების ბრალი, თორემ მკვდ-
რებს რა უჭირთო.

ი. ვაჟკაცისა ნაქებია: გულ მდაბლობბ
სიმარდეო.

ვარდი მოჰკრიფე და ეკალს ცეცხლი
შეუკიდეო.

ვერიდებოდი ბოლოკსაო, შემხვდა იმ
სოფლის ბოლოსაო.

ვინ გითხრა: ბაირამი აჩანდურე და ნი-
ჩაბი აკაკუნეო.

ვინც თავს მალლა აიღებს, ფეხს წაიკრავს.
ვინცა არის ნება ჩემი, იგი არის მამაჩემიო.

ვინცა ვისი მახარია, ეს იმისი მაყარიაო.

ვინც დაიმდაბლა თავი, იგი ამაღლდაო.

ვინ იტყვის: ჩემი დო მჟაფეაო!

ვინც აიკიდა გოდორი, მანვე შეჭამა
კოტორი.

ვინც სხვას ორმოს მოუთხრის, პირვე-
ლად თვითონ ჩაფარდება.

პირზე შეჯდომა ერთი და ჩამოჯდომა
მეორე სირცხვილიაო.

პირი კაცი აღდგომასაც ვირიაო.

პირის მადევარი ტლინკსაც უნდა უძ-
ლებდესო.

პირმა ტლინკი გაიქნია, მეც ნახირ-ნახირიო.

პირს რო ზურგი აჭქაედება, დარბაზის
კარს მიადგება.

პირსა რქანი არ ამოსვლოდა და თავი ემუ-
ტრუკებოდაო.

პირმა პალო წამოგლიჯა, ერთი პატრონს

და ორი თვითონ იკრაო.

მისაც სახლი არ აეგო, სვეტები შიგ ამოსული ეგონაო.

მისაც ჭირი უნახია წამალიც იმას კითხეთო. მისი ენა ჭარტალია მისი ყველა მართალია.

მისი ერდო მალალია, ეს იმისი მაყარია. მსდიე, ვსდიე, ვერ მოვეწიე; დავდექ და უყურეო.

ზ

კ. ზარმაც კაცს თავის ხელ-ფეხი ნათხოვარი ჰგონია.

ზოგი მფრინველია, — ამის ხორცსა სჭამენ, ზოგი მფრინველია, — ხორცს აჭმევენ.

ზოგსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა გულსა.

ზოგს ხუცესი უყვარს, ზოგს ხუცის ცოლიო.

ღ. ზუზუნ წუწუნნი ბუზისა და ქვივისა ორივე ერთიაო.

მ. ზღვა კოვზით დაიღვეაო.

ც

ცე-ცე და არა არა.

თ

თავ-აშვებული ცხოვრება არავის არგიაო.

თავ-დაღებული-კუდ გაბზეკილიო.

ა) თავი ვინ მოგჭრა? და მკვიდრმა ძმამაო.

თავი მოძულეებული აქვსო; თავიდგან ხელი აუღიაო.

თავი ქვასა ჰკარ და მუცელი სამართებელსაო.

თავის ქება კიტრად ღირს.

თვალი დაუდგა ხუროსა, დაჯდეს და არახუნოსა.

თვალი ვინ მოგთხარა? და სვინამაო; იმისთვის ძირიანად მოუთხრიაო.

ბ. თვალი გულის სარკეა, ვინც დააკვირდება, ბევრს რასმეს ამოიკითხავს.

თვალმან რაც ჰქმნას, წარბს ზევით ვერ წავა.

თივას რომ ცეცხლი ეკიდებოდეს, მეც ხელებს მოვითბობო.

10) თითო გობი ლაფი ყველგან სდგასო.

11) თითო გობი ლაფიყველგან სდგას, ჩემსას კი ათგანაო.

თოვლი იმისთვის მოვა, რომ კაცს ფეხებს მოსძრამსო.

თოხი კიკოსა, წალდი ნიკოსა, თოკა ჩემს
კოლსა და ძალლი ჩემ სულსაო (აჭარ-
ლის ანდერძი).

თუ არ გინდოდეს ჭირიო, შეიჯგვირევი
ჩხირიო.

12) თუ არ იცოდე ხერხიო, დედაშენს
ტურის ფეხიო.

თუ შენი არა იხარჯებოდეს, ლხინს ნუ
დაერიდებიო.

თუმც ერთის ხიდგან ბარიც გამოვა და
ნიჩაბიცა, მაგრამ ორივეს ტარი ერთიაო.

თუ ჭირისუფალი არ სტირის, მოტირა
ლი ვისი მოვაგლახეაო.

თხა თავს სტიროდა და ყასაბი ქონსაო.

ი

13) იანვარში ბებერმა მარწყვი მოინდომაო.

იადის ფასისაო წვენი ძალლისაო.

იმედიც კარგიაო.

იმერელმან ნალი იპოვნა და სთქვა: ღმე-
რთო, სარკინეთი ამოაგდე!.. ეჭთი ცხენი
და სამი ნალი მაკლია ცხენი რომ გავი-
ჩინოვო.

იმდენს გირტყამ-მომიხედო, ვერ მიცნაო
(ერთიც ვერ დაითვალოვო.)

იმერელმან ნემსი იპოვა და ქოჩორზედ
დაიკიდა, სიცივეს დამიკავებსო.

იმერელს სახლში ნუ შეუშვებ — სიძე-
ობას მოგინდომებსო.

ირემმა ირემს ბალახი აუშვირა, — არც
შენ გაკლია და არც მე, მაგრამ პატივის
ყრათ.

¹⁴⁾ იქითკენ უნდა ეცადო, საითაც წყალი
დგებაო.

ბ.

ბაკაბმა სთქვა: ერთმა ასეთმა ალაღმა ჩა-
მომიქროლა, რომ, რაც კი სიმღერა ვიცოდდი
სუყველა დამავიწყაო.

ბალთაშიაც გიზივარ და წვერსაც გა-
გლიჯავო.

ბარგის მადებარი-ავს შეეყრებაო.

ბარგი პაპა იყავიო, კარგი ჭამაც გიყავიო.

• ბარგ-კაცობა კაცს არასოდეს წაახდენსო.

ბარგი ღვინის ნაძირალი, კარგი კაცის
ნაცოლარიო.

ბატა ვერ შესწვდა ძეხვსაო, პარასკევია
დღესაო.

ბარგი ცხენი ქერს მოიმატებს, ავი ცხე-
ნი მათრახსაო.

ძატა მეფეს შეხედამს.

15) კაცი ვერ შესწვდა ცხენსაო, უნაგირს
უწყო ტეხაო.

ძაცია და გუნებაო, როგორც ებრაგუ-
ნებაო.

ძაცი თვალით არ გაისინჯება.

ძაცი ნუ მოკვდება, თორემ თუნდა სა-
ნახველაზე გადაადგონო.

ძაცი რასაც აქ სიკეთეს იქს, საიქიოს
დახვდება.

ა. ძაცი რასაც გასცემს, ღმერთიც იმას
მისცემს.

ძაცი რომ თავს სიავეს უზამს, იმოდენს
შეიდი ეშმაკიც ვერ უზამსო.

ძაცის აშენებული სახლი ქალმან და-
აქციაო; ქალის აშენებული—კი ეშმაკმაც
ვერაო.

ძაცი სიკეთისაგან სიავეს უფრო აიტანს
ძაცმა ძალლი დასაქმა ჭ ძალლმაც მისი
კუდიო.

ძაცს თავის ბრალი ზურგზედ ჰკიდია,
სხვათა კი ცხვირზედაო.

კაცი კაცს შეხვდებაო.

ქბილის ნაკრეტნით მუცელი არ გა-
ძდებაო.

ქედელს ცერცვი შეაყარე და მგელს
კრავი შეაყვარე.

ქედელს ცერცვი შეაყარე, არ დაიჭერს
¹⁶ ძიღვეც მეტყემალეზოდა, კიღვეც ვჭამე
ტყემალიო. სთქვა გურულმა მანდილო-
სანმა ორსულობაში

ძითხვა კითხვით სტამბოლშიაც მივლენო
ძრავის თავს მოველოდი და ძაღლის
თავი გამიგორდაო.

ლ

ლამაზი ქალის ცოლად შერთვა წყა-
ლში ჩივარდნააო.

ლამაზი ცოლი მყავს, შაგრამ გაღმა
(სხვასა) კაცსა ჭყავს.

მ

მადლს თუ შერები მარილიც თან მო-
აყარეო.

მამა ნახე, დედა ნახე, შვილი ისე გა-
მონახეო.

¹⁷ მამიდას ეღბნებოდნენ და რძალს ასმენ-
დნენო.

მამის სული გაეშვათ და პაპისას ფიცა-
ვდნენო.

მარტლის მთქმელს აღვილი არ აქვს;
თქვას და გზას გაუდგესო.

მარხვის ჭამა დამეწამა, ნეტა რაზე შე-
მეჭამა!

1⁸) მარჯვე (ცქაფი) კურდღელი თავისთვი-
საც იშოვის (ბალაბს) და სხვისათვისაცაო.

მას წააგლიჯე—მასვე წააგრიხეო (იმერე-
ლმა სთქვა, ცხვარი როს ბაექცა).

მალლა მალლა ყვირის შვილის პატრონიო;
წელღია დადის შვილის პატრონი;

სულ თავში ჯდება პურის პატრონი;

უსუდროთ კვდება ფულის პატრონი;

მაძღარ ხუცესს დიაკვანიც მაძღარი
ეგონაო.

მგელს მგლობა გაუვიდა და ტურამ ქვე-
ყანა ამოაგდოო.

მეგრელს სახლში ნუ შეუშვებ, თორემ
კარში გამოსვლას აღარ იფიქრებსო.

მე ვსვამ ღვინოსა და შენ სთვრებიო?!

1⁹) მეკვერცხე დედალსავათ რას იარებიო.

მე ვსწუეხარ და ის ოდელას იძახისო.

მელას რაც ესიზმრებოდა, ის აკონდე-
ბოდაო.

მელას ურმით არა სდევენ.

მესხი მოვიდა და მკვიდრნი აჭყარაო.

2⁰) მეფე გულში მღეროდა და ყმანო

ბანი მითხარითო.

მეტის მეტი ჰოიში ხარს უკულმა წაი-
ყვანსო.

მეტის-მეტი, რეტის-რეტო.

²¹) მეტის ტანის ბანითაო, მკვდარს—წაუ-
ვიდაო.

მზახალო, წვენი მიირთვი, და ფოჩვიც
კარგიაო;

მთა და ბარი არავის გაუსწორებია და
შენ უნდა გაასწოროვო!

მთქმელი არ იქს და მქნელი არ იტ-
ყვისო.

მიკიტანი ბაზაზობას ვერ იქს.

²²) მომხდურს დამხდური უნდაო.

მირბის მორბის გაბრიელი, ხელით უჭი-
რამს კუბრიელი, არავინ ჰყავს მადრიელი.

მიწა იყარე დიდი მთისაო და ქალი
ითხოვე დიდი გვარისაო.

²³) მიხვდა ბერი ცხოვნებასა.

მიხვდა ბერი ცხოვნებასა და მინვდრის
მღვდელი ქონებასა.

მოკაკანე კათამი კვერცხს არ დასდებს.

მკბენარ ძაღლს ჰურის მიგდება უნდაო.

მკვდარმან გააკუაო.

მოკაკანე კაკაბი მახეში ჩავარდებაო.

მოლა ვირზედ იჯდა და ვირს ეძებდაო.
მომღერალი თავს არ იცხვლებს, მობა-
ნეთ რა ჰსჯითო!

მტერი რომ არა გყავდეს, პირობის გა-
ტებით მტერს ნუ გაიჩენო.

მქნელი იყო, კარს უკან დაიმალებიო.

მჭამელი და არა მქნელი.

მჭედელს დანა არა ჰქონდა და ქსლის-
მბეჭველს ხელსახოცი.

მჯობნის მჯობნი არ დაიღვევაო.

6.

ნათხოვარი მოგიხდება, ისევ მალე წა-
გიხდება.

ნეტავი ათი დამკრან და ერთი მართა-
ლი მათქმევინონო.

ნეტარ შენ, ყვაავო, დარდი არა გაქვს!..
—დარდი როგორ არ მაქვს: თავი მეღამა-
ზება, ცოლი მეჩირქინება, გვერდით რომ
მოამიჯდება, გული ამომიჯდება!!!..

ნიორმა თავის სიმყრალე შვიდ წელი-
წადს შეინახა.

ნიორი თუ არ გიქამია, პირი რათ გე-
წვის?!

ნორის ქალი გაიბუტა: ღორის ხორცსა

არა ვჭამო; როს შეჭამეს, ბუტბუტებდა: გვე
ნი მაინც გეჭმიათო;
ნურც ეშმაკს ნახავ და ნურც პირ-
ჯვარს დაიწერო!..

მ.

მბოლი დიდ-გული რო არ იყო, არ
იქნებო.

მბლის პატრონი ღმერთია.

მბოლის კვერი ცხვა, ცხვა და კარგად
გამოცხვა.

უ. მშანობა ზოგს ააშენებს, ზოგს და-
აქცევს და ზოგსაც გარდააშენებსო.

მრივე აღონამ*) დაგაშ ამათაო (ურია მ
ურიას გაზავებაში უთხრა).

მრი კაცის გასვლა ერთ კაცზედ —
ლაშქარიაო.

მრა კაბეიკი ჩემთვის კარგი მწვანილიაო

მრი კურდღლის მადევერი ერთსაც
ვერ დაიჭერსო.

მრი ბატონის ყმა ვიყავ, ხან ესა მცემდა
ხან ისა; მრივე ერთ-დღეს დამეხოცნენ:
ხან ეს ვიტყო, ხან ისა

²⁴) ორ ძიძას შუა ყმარწვილი მოკვდაო.

*) აღონა ღმერთია ებრაულად

მრი ჯამბაზი ერთ თოკზედ ვერ ითამაშებსო.

3.

პატარა კაცმა დიდი სიზმარი ნახაო.

პატარძალო პატარაო, წყალს მიიტანსხვას არაო; ჩამოჯდარხარ კერის ძირს და სულ გამხდარხარ მასხარაო.

პატივს ნურცა მოითხოვ და ნურცა დაითხოვ.

პეველა სინათლეს დასდევს.

პირი ღრინს არ მიშვრება.

პილპილი თუ არ გიჭამია, პირი რათ გეწვის (გიყარს)?

პირუტყვიც სულიერია (გალახვაზე).

პირველი ცოლი ბედია. მეორე დამონებაა, მესამე ვირზე შეჯდომაა და მეოთხე გაჭენება.

პრანკული კი არ მეტკინება, მეწყინება პირში ღუმაა და უკან დანაო.

პურა-ძვირი უშვილო რამ არ იყოს, არ იქნებაო.

4.

ქამი ქამს, ქამი ნიადაგ იწირვებაო.

შივეყავის ჟღერა კაცს მოსწყინდება და
არა მტრის.

რ.

რად მინდა ოქროს ლაკანი, შიდ სისხლი
ჩამოდიოდეს?

რა ვქნა, არღარა მესმის რა, კაცი ვარ
მხურამს ქუდია; გავყევ მე შენს პირტუბი-
ლობას, გზანი გქონია მრუდია!

რა ვქნა რო არა ვსტიროდე ხიზაბავრელი
ქალიო, პირდა პირ ჩამომჯდომია სიკვდილის
ფერი ქმარიო.

რაც არ ვქნეს მამაშენსა, ნურც შენ
მისდევ იმ საქმესა.

რაც არ მომიხდება, არა გამიხდება.

რაც არ მომიხდება არა წამიხდება.

რაც გინახავს, ველარ ნახავ.

რასაც იტყვის მეგრელიო, ხელთ არა
აქვს იმტელიო.

რაც ზეზე სჩანს, იმდენი დედამიწაში
დაძვრებაო.

რაც მამა პაპას უქნია, მეც იმას ვიქო.

რა ვქნას კარგმა მონადირემ თუ ნიშანში
არ მოუვა?!..

რეგვენ კაცს თავში კი არა და თავალში
აქვს ჭკუა.

რეგვენმა შეიღო მოჭკლა, დაჯდა და
თვითონვე იტირაო.

როგორც აღხანაო, იმ ნაირი ჩალ
ხანაო.

როგორც გიჭირდეს, ისე გიღირდეს (გი-
ლხინდეს).

როცა არის, ეს თხა მგელის ჰურიანო.

რწყავს მრწყველი და ხედავს ღმერთი.

რწყილს ნაშტარი ჰკრეს და მეტიც არ
შეეძლო!..

ს.

სადაც გილხინდეს, იქვე გიჯობდესო.

სადაც ჩიტი გაიზრდება მისი ბაღდადიც
იქ არის.

სად ერეკლე, სად თოროზაანთ თეკლე.

სად ჰკრა, სად გახეთქაო?!..

სამშობლო რომ შორსა გქონდეს, თავის
ქებას დიდი არაფერი უნდაო.

სანამ წნელი ნედლია მოჭრა უნდა.

სანამ კეცი ხურს-ცომი დააკარიო.

სანამ ყმაწვილი არ იტირებს, დედა ძუძუს
არ მისცემს.

სანამ ჭკვიანი დაფიქრდა, უჭკუომ მთები გარდავლო.

სანთელი თავის ძირს არ გაანათებს.

სარწმუნოებამან შენმან გაცხოვნოსო!..

სარწმუნოება უსაქმურად მკვდარია.

სასელი სჯობს ქონებასა.

სახელი სჯობს ქონებასა და უფლება მონებასა.

სვაფი ძვალს გაზომავს და ისე გადაყლაპავს.

სვინაო, შენსას ჩემი მირჩევნია და სხვისას შენია!

სვინაო, ფოჩვი მიირთვი და წვენიც კარგიაო!

სიზმარი არ გამოდგება, სინათლე სჯობს ბნელსა.

სიკვდილმა სთქვა: კაცს ისე ვერ მოვკლავ, რომ მე არ დაშბრალოდესო.

სიკეთისთვის სიაფეო.

სიკვდილს უკან სინანული არ იქნება!..

სილა ძღვენს თაველი ეჭირვება.

სიმონაო, კარ-კარგო და შინ მონაო.

სიმდიდრე თუ გინდა, აჭარისკენ წადიო.

²⁵) სიმცრუის მერეშია.

სისხლი სისხლით კი არა და წყლით გაიბანება.

სირცხვილიც კარგი შეია.

სიტყვა ქარიაო.

სიტყვის თქმასაც მისი ადგილი აქვს.

სიტყვის თქმაც რიგით არის.

სიტყვის თქმასაც (ლაპარაკსა) მისი ზო-
მა აქვს.

სული გვამში არ უდგება (აჩქარებულზე
ითქმის).

სულის სიმართლეზე თქვიო.

სილატაკემ დიბა მაცვეთინაო.

სიყვარულმა სირცხვილი არ იცის.

სიძევ, მოიჭარი და ჭამეო!

სომეხი და სხვა მეხიო.

სოფელი ვნახე უძაღლო, შიგ გავიარე
უჯოხო.

სტამბოლში ვირი კიტრად ღირს, მაგ-
რამ იქ წასვლას ბევრი ფულები უნდაო.

სულ არაობას, ქალიც შეილიაო.

სული მწარეა.

სული სულს იცნობს, გული გულს.

სულ-წასული კაცი უჭკუოს მონახე-
ვრეაო.

ტ. სწავლა გონების საზრდოა და ჭკუის
წარმმატებიაო.

²⁵] სხვას უფლად ხარი უქადე — შენ ღმერთი
მოგცემსო.

სხვისი ლუკმა გემრიელია.

ტ.

²⁷⁾ ტაი—ტაი ტაბელასა, ვაი-და-ვუი გაბელასა!..

ტირილი ცხვირზედ ჰკიდოაო (მტირალებს).

ტილეკვია კაცი შვიდჯერ გაძარცვეს და ვერა დააღკეს რა.

უ. ტრაბახობა უგვანი კაცის საქმეა.

ტყემ სთქვა: ცულმან მდვა მუსრია, ტარი კი ჩემგან უყრია.

ტყუილის თქმასაც მოხერხება უნდაო.

ტყვილს იქამდის მიჰყევ, ბოლო გამოუჩნდესო.

ტყვილის მთქმელის ნაყოფი ის არის, რომ მართალსაც აღარ დაუჯერებენო.

ტყუილს მოკლე ფეხები აქვს.

უ.

შარშიო შვილი მშობელთაც ნუუ გაჩრდიოაო.

შბედოთ არაფერი იქნებოაო.

შბედურ კაცს ქვა აღმართში მოეწევაო.

შთავბოლო ტირილი მკედარს ფეხებს
გააქნევიებსო.

უნახავმა რა ნახაო, ნახა და გაუკვი-
რდაო.

უნახავმა რაჲა, ნახა სუყველა გაიკვირვაო.

²⁸⁾ უნახავმა რა ნახაო, ოჰ, რა დიდიო!...

ურემი რომ გადაბრუნდება, გზა—დიდი
გამოჩნდება.

ურემს რომ ძალა დაადგება, კრიალს
დაიწყებს.

ურია რომ გაღარიბდება, ძველს ვალებს
მოუბრუნს.

ურია პირველად შეიღს რომ გააგზავ-
ნის სავაჭროდ, იტყვის: ღმერთო, დააზარა-
ლე, რომ დღეის შემდეგ თვალი გააღოს
წაგება-მოგებაზედაო!

ურია ტყეში მრუდ შეშას არ მოსკრის, —
აქმე და შინ ცოლ-შვილს გამიწვალეებსო.

ურიის ვალი მირჩევნია შენს ვალსაო.

ურიის რჯული დაბლარჯნული.

ფ. ურიის ხმალი ჩემს კისერზედაო.

²⁹⁾ ურია ფიცავდა, ქრისტიანი არა სჯე-
როდაო.

უსჯლოუმ დაიფიცა და სჯულიანმა დაი-
ჯერაო.

შცნობი კაცის გულის გაერთება, ან უჭკუობის, და ან ტრფიალებისაგან არისო.

ფ.

ფებს საბნის დაგვარად უნდა გაშლა.

ფიცი მწამს, ბოლო მაკვირვებს; არ ვიცი ეს რასა ჰგავსო.

ფური ვერ მოიწველა^ა ბაკი ბრუდეაო.
ქ. ფუტკრის შრომა და ჭინჭველისა კაცს ჭკუას ასწივლისო.

ღ. ფუჭი კაკალი არც ყვავს არგია და არც კაცსაო.

ქ.

ქალი მორცხვი, — ქვეყნის ფასი; კაცი მორცხვი, კვერცხის ფასი.

ქალის პატივი ძალღმაც იცისო (შეინახაო).

ქალმან სთქვა: ბედი მომეცი და სანე-
^ავეზედ გამაგდეო.

ქალმან ფური წველა, ხბო კასრზედ გამო-
აბა; ეშმაკმა სთქვა: ახლა რომ დააქციოს, მე დამაბრალებენო.

ქალსა დედა გაუშინჯე, სამოსელსა ნა-
წიბური.

მართველ კაცს თავსა სჭრიდნენ და ტანი მშვიდობას აძლევდაო.

მართველის ჯიბე გახვრეტილია, სომეხმა სთქვა: ფული არ დადგებაო.

მაშის შეშინებული, დოს უბერავდაო.

მახალმა უთხრა ქოჩრიანსა: აი შე, ქაჩალოვო;

შვა ქვას შეხვდება, თორემ კაცი კაცს — რა საკვირველიაო.

შვეყანა ბორბალია: ზოგს ააშენებს და ზოგს დააქცევს; — ზოგს აამაღლებს, და ზოგს დაამდაბლებსო.

მორწილი ჩემი ძმისასა და აღაპი პაპი ჩემისასო.

მუღა სიცივისათვის კი არა და, სირცხვილისათვის გვხურავსო.

მურდი და ავი შემნახავი ორივე ერთიაო.

მურდი და მისი ამხანაგი ორივე ერთ რიგად ისჯებიანო.

ღ.

ღარიბ კაცს ხერხიანი შვილი რომ ჰყავდეს, ღარიბი აღარ იქნებაო.

ღმერთი არც მოატყუებს, არც მოსტყულებდა.

ლონესაც მოხმარება უნდაო.

ლორზედ და დათვზედ ღონიერი არა
ფერია, მაგრამ ღორობა და დათვობა მოს-
დევთო.

ლორს მარგალიტი დაუყარე!!.

ლორის ტყავი ძაღლმა რიერთიცი უნდა
სძლიძოს.!!

უ

ქასაბს თეთრი თხა შიგნითგარედგან მსუ-
ქანი ეგონაო.

³⁰ შბას ნუ მიქცევო.

შბედი ვინ მოლალაო და მუნჯმაო.

შბედის პირი ძაღლის კანით არის მოქ-
ნილი, რაც იყბედოს არ მოსწყინდება.

შვავს კაკალი გააგდებინე, ისიც კაი ღვთის
წყალობააო.

ყველა ბედით იქნებ აო.

შველა ფრინველი ფრთით ფრინავს, ქა-
ლი კი ქმრითაო.

შველა ფრინველი გარეთგან ჭრელია,
კაცი კი შიგნიდგანო.

შველა კაცი კაციაო მაჩაბელი, (კახაბერი)
კი სხვა კაციაო.

შველა კაცი ფეხს იხდიდა და კახაბერი
კი იცვამდაო.

შველი ჭამიას (პარიას) ყველი აგონდებოდაო
შმათ სთქვეს: თუ ეს მთა იმ მთას ეცემა.
ჩვენცა ბატონისა წყალობა მოგვეცემა.

შმაწყილის წელი ეკალზედ ეკიდა და ისევ
ფანცქალობდაო.

შმაწვილი რომ შინ მშიერი იყოს, რა
უნდა გარეთ ტაბლასაო?!

ჟ. შმაწვილს და გიჟს არა ეძრახება რა.

შმაწვილს მეფეზედ დიდი უფლება აქვსო.

შ. შურ მოჭრილი ყმა და ბრმა ორივე
ერთ რიგათ უნდა იყვნენო.

შური და თვალი მისთვის არ გაიზრდებიან
რომ ბევრს რასმეს ნახვენ ჭე გაიგონებენ.

შ

შავი გული, თეთრი კბილი, შენტვის
არა მშურებია.

შავი მიწის მეტა კაცის თვალს არა
გააქლობს რაო.

³¹⁾ შარშან ჩემი შვილი ცხენს გაიჭენებდა
ღე წროულს კარიაზეც ვერ გადაიარსო.

შავი ქვა და ნაცარი ცხელიო.

შენი ბატონი შვიდ წელიწადს რომ ვი-
რათ გყავდეს, ჰაჩის ნუ ეტყვიო.

შენი ბატონი ხიდად რომ გყავდეს ზედ
ნუ გაივლიო.

³²) შენი ენა მოლასა სწვამსო.

შვიდი ქურის ამდუღებელიაო.

შენი გულის პასუხს მიხედვე, ის გეტყვის
თუ კი ჰკითხამო.

შენ და შენი საიქიო, მოკვდე ფეხი გა-
იქნიო.

შენი ჭირიმეთი შვილი არ გაიზრდება.

შენ სჭამო და ჩემმა სულმა ზღვო ო?!!

შენ შენს ფუშრუკს მოურჩიეო.

შორს და შვიდობითო (დამდურებაზე.)

ჩ. შურიან კაცს მეზობლის ვარდი ეკლად
მიაჩნდაო,

ჩ.

ჩავაკრამ ცეცხლსა კვერსა ო და დაგ-
შხამამ ყველასაო.

ჩაწიხლოე წაქცეულიო.

ჩემი ავლა დიდებაო, ჯინქველას აეკი-
დებაო.

³³) ჩემს ბალში ხილს არავის მოვაწყვე-
ტიებო.

ჩემი შენ გითხარ შენათადა მით გული
მოგიკალო.

ჩემს შვილს ჯავრზე ისე ვერ გავხეთ-

ქავ, რომ ჩვენი მეზობლის ქათამს საკვერ-
ცხე გაუსკდესო.

ჩიტი ეკალს შეეხიზნა და ტოროლა
კურცხალსაო.

ჩიტი წიწკნათ არა ღირდა, უკან დევ-
ნა მეტი იყოვო.

3.

ცა მწყალობდეს, თორემ ღრუბელი
ვერას მიზამსო.

ცალ-უღელი ხარი სჯობიან სულ არა-
ობასო.

ცას არავინ შეჭბერებია.

ცოლი მოპარეს ბრმასა და ვერ შეიტყო;
ხელი რომ მოუსვა მაშინ ხომ შეიტყოვო!?

ცოლსა დიდი ცომი უნდაო.

ცოლქმარის აშლა მეზობელს გაყრა
ეგონაო.

ცოცხალს არ მმეცვა კაბანი, მკვდარსა
მიკრავდნენ კუბოსაო.

ცუდა კაცი ბარძაყში მახათს იყრიდაო.

ცუდათ ჯდომას ცუდათ ხტომა სჯო-
ბიაო.

ცულს ტარი შიგნდგანი დაესხმის

ცუნცრუკი ამ წამს ნათქვამს, იმ წამსვე
გადათქვამსო.

ცხარე ძმარი თავის ჭურს გახეთქს.

ცხვარი ცხვარია თუ განრისხდა ცხარია.

ცხვარო, ვისი ხარ და ვის კარზედაც
ვბლავიო.

ცხვარში მგელი ჩაერია ღ ვაი ერთის პაჭ-
რონსაო.

ცხენიანი ქვეითს დასცინოდაო.

ცხენი გვართ გაიქცევა.

ცხენითგან ჩამოვჯეგ და ვირზედ შევ
ჯეგო.

ცხენის წინ კვიცი რო გაიქცევა, მგელი
შეშჳამს.

ცხენს კუდს მოედანზედ ნუ მოსჭრი;
ზოგი გძელს იტყვის, ზოგი მოკლეს და
დაგიმახინჯებენო.

ცხენს რო იყიდიან, კბილს გაუსინჯვენ.

d.

ძალათ ბედს ვერვინ იშოვნის.

ძალათ ღამაზობა არ იქნება.

ძალა აღმართსა ხნავს (მროველი დაექა-
და მესხებს: ქართველ მეფეს ჩაჳბარდითო,

დამორჩილდითო; რა იბრძოლეს, დაითრიეს
მროველი ამ სიტყებითა. „ძალა თუ ხნამს
აღმართსაო, ნებაც დაფარცხს დაღმართსაო“.

— ძალა თუ ხნამს აღმართსაო, ნებაც
დაფარცხს დაღმართსაო.

ძალათ გატანებული მწვეარი კურდღელს
ვერ დაიჭერს.

ც. ძალათ ნურც რას იტყვი, ნურც სხვას
ათქმევინებო.

ძალს დასაქმეს და ძალღმაც მისი კუდიო.

ძალლი ახსენე, ჯოხი გვერდით მოაღეო
ძალლი იყეფებს, იყეფებს. დაჩუმდებაო.

ძალღმა სიჩქარით სულ ბრმა ლეკვები
ყარაო.

ძალლი კოჭლოებით არ მოკვდება.

ძალლის სამარე მგლის მუცელიაო.

ძალლი გაკრიჭეს, პატრონი გამოუჩნდაო.

ძალლი ქლიბს ლოკდა—სისხლი გასდიო-
დაო, იძახდა: მე კი არა ზე ქლიბს გასდისო.

ძალლი ძალლის ტყავს არ დახევს.

ძალლი ძალლის ტყავს დახევს?

ძალლისა ყეფაო.

ძალლისაგან კრავი დაიბადება?

ძვალლი პავლიასა ზე რბილი კიკოლასაო.

ძმა ძმის მტერი, ღმერთი ორსავეს გა-
მამტვერი.

წ.

ა. წადი მოდი ჭკუისაო, ეშმაკივით
სტყუისაო.

³⁴) წამოტარახინებულმა ძაღლმა დაგი-
მადლოა.

წამწყმიდა წახედულობამ.

წასვლა სჯობს წამავალისა, არ დაყოვ-
ნება ხანისა.

წერას ხომ არ აუტანხარო?

წითელმა ფურმა იწველა, იწველა, ჰკრა
წიხლი და დააქციაო.

წითელი ვაშლი; შენ გესერი, თეთრო,
შენ ჩამოვარდები.

წინ კლდე, უკან დიდა მეწყერი.

წისქვილს ჩემი ეყაროს და ვინც რა
უნდა სთქვასო. ხაჭაპურები და ღვინო
ხომ თავისას ფქვამსო.

წ. წიწმატივით რას წიწმატობო. (მოუ-
თმენლობაზე).

წყალი ნაყე-ნაყე,-ისევ წყალია.

წყალწაღებული ხავს ეკიდებოდა.

წყვინტილიან კაცს ავლარი მიხეზათ
ექმნაო

წყალი ბევრს რო დადგება—აყროლდება

ჭ.

ჭანდარი მაღალს იზრდება, მაგრამ ნა-
ყოფი არ მოაქვს.

ჭიას ფეხი არ დაედგმის.

ჭიის მოკვლაც ცოდვააო.

ჭირი სიდედრსაო.

ჭირი სიდედრსა და ლხინი პირთეთრსაო.

ჭირში სულგრძელობით მოთმენაო.

ჭკუას რომ არიგებდენ, შენ მაშინ სად
იყავი?

ჭ. ჭკუა სჯქმით გამოჩნდებაო.

ჭკუა ყოველ კაცს აქვს, მაგრამ (მოგო-
ნება) მოხმარება უნდაო.

ჭკვიანი ბუზი დოს დააჯდება ქალაქში
გაჰყვება, უჭკუო ბუზი — ხორცს დააჯდება,
სოფლად გაჰყვება.

ჭრელ-ჭრული გიჟის ლხინიაო.

ჭურში რასაც ჩასძახებ, იმას ამოგძახებსო.

ხ.

ხარს მამობით მოიხმარებენ და ფურს
დედობითაო.

ხატს სანთელს ნუ დაჰპირდები და ყმა-

წვილს კვერსაო; თუ დაჰპირდე, კიდევაც
აუსრულეო.

ხუთი თითი აქვს კაცსა, ხუთივ ერთ
მეორის უსწორო.

ხუთ-თითში რომელიც მოიჭრა დაგეწვისო
ხუცესო, ხუთ-მუცელოვო.

ხუცესო, ხუთ-მუცელო, ქვრივ ობლებისა
მქუცველო.

ხე რომ წაიქცევა — ცულიანი და უცუ-
ლო ყველა ზედ შეცვივა.

ხილი სჭამე და ხეს ნუ ჰკითხულობო.

ჯ.

ჯავახელების საათი მამალია.

ჯავახია დაბრიყვობსო, დაე თავისთის
იყოსო.

ჯარავ ჯარავ ბზრიო, ლამბო გამიწ-
ყდიო; დედამთილის საპერანგევ, ოხრად
დამიჩიო!

ჭინჭველას რო ფრთა გამოესხმის ღმერთიც
მაშინ გაუწყრება.

ჰ.

ჰკარ შინაურს, თორემ გარეული სად
წაგივავო

ჰასან-ჰუსეინ ველიაო ნახირი ერთად
გვერიაო; მეც ვაგინე და იმანაც, ჩხუბი
გამოგვერიაო.

ჰა შორს წასული და ჰა შინ მოუსვლე-
ლიო.

ჰაჩი, ვირო, არტანელო, შეშა მკვრისა
მომტანელო.

ისეილება ყველგან მესხი ვ. გვარამადის შეგროვილი შემდეგი რეპირ-სიტყვაობა:

- 1) მესხური ლექსები ფასი 5 გ.
- 2) გამიჯნურებული ქალ-ვაყის ლექსი 5 გ.
- 3) მესხური ანდაზები და გამოცანები 10 გ.

ამ ცოცხალ ხანში მზადდება დასაბეჭდათ მისიგანგე შეკრებილი სალსური „ქორცლი“

ამ ანდაზების გამოსატყობათ შემწეობას აღძომი-ჩინეს შემდეგ ჰირებმა:

ბათომში:

ნ. ლოლობერიძემ	2 მ.
პ. უიკაშვიდმა	1 "
მ. მარაშქემ	1 "
მ. ს. ხოთიბაძემ	1 "
ა. მიქელაიშვილმა	1 "
ნ. ცეცხლაძემ	1 "
ვ. ჩიქოქიძემ	10 გ.
ივ. მესხმა	1 "

ოზურგეთში:

ვ. ხუნჯაძემ	2 მ.
ივ. თაყაიშვილმა	1 "
მოსე ურუშაძემ	1 "
დ. შავიშვილმა	—20 გ.
ვლ. მგელაძემ	—60 გ.

